

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Mikroagresyon *

Mehmet ER **

Öz. Edebiyat, Tarih, Sosyoloji, Halk Bilimi gibi birçok bilim dalının ilgi alanına giren kültür kavramı en geniş tanımıyla bir milletin maddi ve manevi değerler bütünüdür. Dil öğrencisi yalnızca dil bilimsel yapıları ya da sistemleri öğrenmez. Dil öğrenimiyle birlikte o dilin ait olduğu kültürü ve değerler sistemini de özümsemeye başlar. Dil, bir göstergeler sistemidir ve bu sistem kültürel unsurlarla örülüdür. Bu durum dilin iletişim kurmayla beraber kültürel bakış açılarını yansıtan bir işlevini de beraberinde getirmektedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında genellikle dil öğretim setlerinden yola çıkılarak çalışmalar yapılmış, bu çalışmalar kitapların içinde hedef kültüre ait unsurların tespit edilmesi ve bu unsurların sıklığı ile ilgili saptama ve öneriler şeklinde olmuştur. Ancak kültürel anlamda iletişim sadece kitaplar vasıtasıyla gerçekleşmemektedir. Öğreticinin sınıf içindeki davranışları, öğrencilerle iletişim kurma yöntemleri, vücut dilleri hatta ders işleme teknikleri olumlu ya da olumsuz mesajlar iletebilir. Mikro agresif tutum olarak adlandırılacak bazı davranışlar olumsuz birtakım sonuçlar doğurabilir. Bu durumlar dil öğrencisi üzerinde psikolojik baskı oluşturabilir hatta hedef kültüre dair önyargılar gelişmesine zemin hazırlayabilir. Tespiti zaman zaman güç olabilen bu tutumların öğreticinin tecrübesi, bilinçli davranışları ve pedagojik muhakeme yeteneği ile önüne geçilebilir. Böylece hem öğrenci motivasyonu sağlanır hem de doğabilecek olumsuz kültürel aktarımın önüne geçilir.

Anahtar Kelimeler: Mikroagresyon, iletişim, dil öğretiminde kültür

Microagresion in Turkish Teaching as a Foreign Language

Abstract. The concept of culture, which belongs to many disciplines such as Literature, History, Sociology and Folklore, is the most comprehensive definition of a nation's material and moral values. The language learner does not only learn grammatical structures or systems. Together with language learning, it begins to assimilate the culture and values system of that language. Language is a system of indicators and this system is built with cultural elements. This situation brings with it a function which reflects the cultural perspectives of language along with communication. In the field of teaching Turkish as a foreign language, studies were generally conducted based on language teaching sets, and these studies included the identification of the elements of the target culture in the books and the frequency of these elements. In cultural terms, however, communication is not carried out only through books. The behaviors of the instructor in the classroom, the methods of communicating with the learners, body languages and even lesson processing techniques can convey positive or negative messages. Some behaviors that may be called as micro-aggressive attitudes may have negative consequences. These situations may create psychological pressure on the language student or even lead to the development of prejudices about the target culture. These attitudes, which may be difficult to detect from time to time, can be prevented by the teacher's experience, conscious behavior and pedagogical reasoning ability. Thus, both the motivation of the learner and the negative cultural transfer can be prevented.

Keywords: Microagresion, communication, culture in language teaching

* 4. Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kongresinde Sözlü Olarak Sunulmuştur.

** Gazi Üniversitesi, mhmt@hotmai.com

1. GİRİŞ

“Mikroagresyonlar, sadece marjinal grup üyeliğine dayanarak kişileri hedef alan düşmanca, aşağılayıcı veya olumsuz mesajlar ileten, kasıtlı ya da kasıtsız, sözel veya sözel olmayan, çevresel ve gündelik karalama ya da hakaretlerdir.” (Sue: 2010) Zaman zaman farkında dahi olunmadan bir şahıs ya da gruba karşı yapılan ötekileştirici veya aşağılayıcı davranışlardır. Engelliler, azınlıklar, renk ve ırk ayrımına maruz kalanlar bu tavırlarla muhatap olabilirler. Aynı şekilde yabancı dil öğretim sınıflarında da öğretmenler –çoğu zaman kendileri farkında dahi olmadan- bir öğrenci grubuna karşı böyle bir tavır takınabilir veya sınıfın içindeki bir öğrenci grubu bir diğer gruba karşı bu tarz davranışlarda bulunabilir. Örneğin Afrikalı öğrenciler, Ortadoğulu öğrenciler, farklı dinlere mensup öğrenciler gibi öğrenci grupları mikroagresyonla karşılaşabilirler. Pedagojik muhakeme yeteneği gelişmiş bir öğretici yalnızca dil öğretimi ile ilgili yetkinliklere sahip olmamalı aynı zamanda dil öğrencisinin psikolojisini de iyi bilmelidir. Öğrencinin motivasyonunu kırarak bu gibi durumlara izin vermemeli, yanlış giden bir durumu gördüğünde önlemler almalıdır. Bunu yaparken de kimseye bir şey hissettirmemelidir. Bazen sınıftaki oturma düzenini değiştirmek, konuşma dersinde bir konu başlığı belirlemek veya uygulama-aktivite çözümlerinde söz hakkı sırasıyla ilgili yapılacak küçük değişiklik dahi birçok olumsuz durumun önüne geçebilir.

Mikro agresif tutum birçok zaman açık, aleni incitici davranışlarla yapılmaz. Columbia Üniversitesinde yaptığı bir çalışmada Dr. D.Wing Sue bazen iltifat ederken dahi böyle bir tutum sergilenebileceğini belirtmiştir. “Amerika Birleşik Devletleri'nde doğup büyüyen bir Asyalı Amerikalıya iyi İngilizce konuştuğu için iltifat edildi. Gizli mesaj: Sen gerçek bir Amerikalı değilsin. Sen kendi ülkende bile sürekli bir yabancısın.” (Sue: 2010)

1.1 Problem

“Yabancı bir dili öğrenmek; yalnızca o dilin sistemini, dilbilgisi yapılarını öğrenmek değil aynı zamanda yeni bir kültürle karşılaşmak, o kültürü tanımak ve öğrenmektir. Dil öğrenen birey, karşılaştığı yeni kültürdeki bireylerin düşünce ve davranışlarını tanıyarak kendi kültürünü ve öğrendiği kültür arasında ilişkiler kurar, karşılaştırmalar yapar ve daha hoşgörülü bir bakış açısı kazanır. Dil ve kültür arasındaki bu yakın ilişki, bir dile o dilin kültürünü öğrenmeden egemen olunamayacağı gerçeğini ortaya koymaktadır.” (http://www.jasstudies.com/Makaleler/1685982891_84OkurAlpaslanKeskinFunda_S-1619-1640.pdf) bir dili öğrenmek o dilin konuşulduğu kültürün dünyaya bakış açılarını, değerler sistemini de öğrenmek demektir. Bu aynı zamanda o dili öğrenenin hedef kültürle kendi

kültürü arasında bağ kurmasını da beraberinde getirmektedir. Yabancı dil öğretiminde kültürlerarası iletişim kuramına göre: “Yeni kültüre karşı önyargılardan uzak bir tutum sergilemesi, kendi ülkesindeki ve diğer ülkelerdeki uygulamalar hakkında bilgi sahibi olması, kültürler arasında ilişki kurarak benzerlik ve farklılıkları yorumlaması, farklılıkların farkında olma, farklılıklara saygı gösterme ve empati kurma becerisi” (Byram, 1997: 30-34; akt. Melanlıoğlu, 2013: 130) becerisi beklenmektedir. Mikroagresyon adı verilen bu örtük incitici tavırların kültürel iletişimi ne kadar sekteye uğratacağı gayet açıktır.

İletişimin sözel ve sözel olmayan unsurları vardır. Beden dili, sözel olmayan bir iletişim kurma aracıdır. Birçok araştırmacı “iletişimin yüzde 60’ının beden dili ile sağlandığını belirtmektedir. Kalan kısmı ise ses tonu ve kelimelerdir. Bunun nedenini ise beyinde öğrenme anında ses ve görüntüyü kontrol eden merkezin aynı yerde olmasına bağlamaktadırlar.” (Baltaş: 2002, 31) Yine yapılan bir araştırmaya göre “insanlar ilk tanıştıkları kişiler hakkında otuz saniye ile iki dakika arasında karar verirken, çoğunluk bu kararı değiştirmiyor.” (İzgören: 2011, 66). Etkili iletişim için sadece kelimeler değil beden dili ve ses tonunun etkili kullanımı da oldukça önemlidir.

Çalışmamızda Gazi TÖMER örneğinden hareketle Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde mikro agresif tutumların yani “örtük-incitici tavırlar”ın sebeplerine cevaplar aranmış ve bunlarla ilgili çözüm önerileri sunulmuştur.

2. YÖNTEM

Bu araştırma nicel bir araştırma olup genel tarama yöntemine uygun olarak yapılmıştır. Geçmişteki ve hâlen mevcut bir olayı var olduğu şekliyle betimlemek için tarama modeli kullanılır. (Karasar, 2003: 77).

2.1 Evren-Örneklem

Çalışma grubunu, Ankara Gazi TÖMER’de 2017-2018 eğitim-öğretim döneminde öğrenim gören yabancı uyruklu yüksek öğrenim öğrencileri oluşturmaktadır.

2.2 Veri Toplama Yöntemi

Araştırma, Gazi TÖMER’de Türkçe öğrenen B2 seviyesinde 12 öğrenci ile sınırlandırılmıştır. 7 erkek 5 kız öğrenciden oluşan örneklem grubu sorulan 10 anket sorusunun tamamına geçerli

cevaplar vermiştir. Öğrencilere “Yabancı Dil Öğretiminde Mikroagresyon” isimli anket uygulanmıştır (Bknz. Ek1).

2.3 Verilerin Analizi

Verilen cevaplar öğrencilerin demografik unsurlarına göre incelenmiş ve frekans analizi ile sonuçlar yorumlanmıştır.

3. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

1. Örneklem grubumuz 7 kız 5 erkek öğrenciden oluşmaktadır. Öğrencilerin yaşları 18-27 arasında değişmektedir.
2. Sınıfımızda ağırlıklı olarak Ortadoğulu öğrencilerimiz vardır: 3 Irak, 2 Suriye, 3 İran. 2 öğrenci Afrikalı: Kenya ve Somali, 1 öğrenci Bosna Hersekli, 1 öğrenci de Kırgızistanlıdır.
3. Türkiye’ye geldikten sonra ötekileştirici bir tavırla karşılaştınız mı sorusuna öğrencilerin tamamı hayır cevabı vermiştir.
4. Verilen cevaplarda öğrencilerin tamamı etrafıyla iyi iletişim kurduğunu ve beden dilinin iletişim kurmakta önemli olduğunu belirtmişlerdir.
5. Yalnızca bir öğrenci (%8) ülkesi ile ilgili olarak ayrımcı bir tavra maruz kaldığını belirtmiştir.
6. Öğretmenleriniz tarafından dışlandığınızı hissettiniz mi sorusuna öğrencilerin tamamı hayır cevabını verirken, arkadaşları ile ilgili aynı soruya bazen cevabını verenlerin oranı %16’dır.
7. Devlet birimleri ile ilgili işlerinde olumsuz tavırlarla karşılaşan öğrencilerin oranı %16, bu soruya bazen cevabını verenlerin oranı ise %33’tür.
8. Öğrencilerin %50’si adı dışında takma bir isim (veya Türkçe bir isim) ile hitap edilmesinden rahatsız olacağını belirtmiştir.
9. İltifat adı altında hakarete maruz kaldığını düşünen öğrenci bulunmamaktadır.
10. Öğrencilerin tamamı (%100’ü) Türkiye’de üniversite okumayı ülkelerindeki arkadaşlarına tavsiye edebileceklerini belirtmişlerdir.
11. Ülkesi ile ilgili ayrımcı davranışa maruz kaldığını belirten öğrenci Suriyelidir. Bunun dışında cinsiyet, yaş, ülke, eğitim durumu gibi demografik özelliklere bakılarak, verilen cevaplarda anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

3.1 Öneriler

- 1) Mikroagresyon ile birlikte öğreten ve öğrenci arasında yaşanabilecek iletişim sorunları, empati yoksunluğu, siyasi – tarihi meselelerin dil öğretim ortamına taşınması gibi birçok meseleden bahsedilebilir.
- 2) İyi iletişim kurmak derse aktif katılımı artıran bir unsurdur. Empati, bir insanın kendisini karşısındakinin yerine koyarak, duygu ve düşünceleri bakımından onu anlamaya çalışmasıdır. İyi iletişim kurulan öğrenciler örnek davranışlar geliştirerek öğrenim sürecinde daha istekli olurlar.
- 3) Öğrencileri tarafından korkulan değil sevilen bir eğitimci olmak, karşılıklı güven ve diyalogu artırmak da iletişimi en üst seviyeye çıkaracaktır.
- 4) Yani ilk izlenim oldukça önemlidir. Gülümseyen, enerjik bir beden; net, anlaşılır bir ses tonu ve samimi bir üslup dil öğretimine en iyi katkıyı sağlayacaktır.
- 5) Dil öğreniminde bir kültürler arası iletişim ve etkileşim kaçınılmazdır. Ancak hedef kültürdeki gelenekler ve folklorik unsurların aktarımı gibi konularda öğrenciler detaylara boğulmamalı, yıldırıcı bir tutum sergilenmemelidir.
- 6) Çoğumuz kendimizi iyi ve ahlaklı olarak addettiğimiz için mikro agresif tutumlar sergilediğimizin farkında bile olmayabiliriz. Bazı konularda önyargılar geliştirebiliriz. Farkındalıklarımızı geliştirmeli ve kendimize daha eleştirel gözlerle bakmalıyız. Böylece mikroagresyon ve benzeri konularda daha uyanık olur ve olumsuz sonuçlara yol açabilecek davranışlara izin vermeyiz.

KAYNAKÇA

- Byram, M. ve Carol M. (1994). *Teaching-and-Learning Language-and-Culture*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Byram, M. vd. (2002) *Developing the Intercultural Dimension in Language Teaching: A Practical Introduction for Teachers*. Strasbourg: Council of Europe.
- Melanlioğlu, D. (2013). *Kültülersarı İletişim Odaklı Yaklaşım, Yabancılar Türkte Öğretimi El Kitabı*, Editör: Musrafa Durmuş, Alpaslan Okur, Grafiker Yayınları, Ankara, sf. 129-135.
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Okur, Alpaslan ve Funda Keskin (2013). “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kültürel Öğelerin Aktarımı: İstanbul Yabancılar için Türkçe Öğretim Seti Örneği”. The Journal of Academic Social Science Studies 6(2): 1619-1640

Sue, D. W. (2010). Microaggressions, Marginality and Oppression. In D. W. Sue (Ed.). pp. 3-22. Microaggressions and Marginality. Hoboken, NJ: Wiley.

http://www.jasstudies.com/Makaleler/1685982891_84OkurAlpaslan-KeskinFunda_S-1619-1640.pdf erişim: 15.10.2018.

EK1 - Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Mikroagresyon Anketi

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE MİKROAGRESYON		
Ülkeniz:		
Doğum Tarihiniz:		
Eğitim Durumunuz:		
1. Türkiye'ye geldikten sonra hiç ayrımcı, ötekileştirici bir tavırla karşılaştınız mı?		
Evet	Hayır	Bazen
☐	☐	☐
2. Öğretmenleriniz ve arkadaşlarınızla iyi iletişim kurduğunuzu düşünüyor musunuz?		
Evet	Hayır	Bazen
☐	☐	☐
3. İletişimde beden dilinin önemli olduğunu düşünür müsünüz?		
Evet	Hayır	Bazen
☐	☐	☐
4. Arkadaşlarınız tarafından dışlandığınızı hissettiniz mi?		
Evet	Hayır	Bazen
☐	☐	☐
5. Türkiye'deki çevrenizde size geldiğiniz ülkeye göre muamele edildiğini düşünüyor musunuz?		
Evet	Hayır	Bazen
☐	☐	☐
6. Adınız dışında takma bir isim (veya Türkçe bir isim) ile hitap edilmesi sizi rahatsız eder mi?		
Evet	Hayır	
☐	☐	

7. Öğretmenlerinizin size karşı olumsuz anlamda farklı davrandığını düşündüğünüz zamanlar oldu mu?		
Evet	Hayır	Bazen
☐	☐	☐
8. Devlet birimleri ile ilgili işlerinizde (TÖMER İdaresi, YTB, Bankalar vs.) olumsuz davranışlarla karşılaştınız mı?		
Evet	Hayır	Bazen
☐	☐	☐
9. Size iltifat edilirken aslında bunun altında bir aşağılanma olduğunu hissettiğiniz oldu mu?		
Evet	Hayır	Bazen
☐	☐	☐
10. Türkiye’de üniversite okumayı ülkenizdeki diğer arkadaşlarınıza tavsiye eder misiniz?		
Evet	Hayır	
☐	☐	